

Arst on Eesti ühiskonnas väarikal positsioonil

Arst on Eesti ühiskonnas väarikal positsioonil, kuid kõik algab sellest, kuidas me end ise tunneme ja väärtustame, rääkisid Eesti Arstide Liidu president Jaan Sütt ja peasekretär Katrin Rehema liidu juubelile pühendatud intervjuus Med24 toimetajale Madis Filippovile.

1921. aasta 28. veebruaril registreeriti Eesti Arstide Seltside Liidu põhikiri, mis tähendab, et Eesti Arstide Liit tähistab sel aastal 100. sünnipäeva. Kuidas seda tähistate?

Katrin Rehema: Tähistame juubelit terve aasta jooksul üle Eesti, et võimalikult palju kolleege sündmustest osa saaks. Kuna praegu on olukord viiruse tõttu keeruline, peame aasta esimesel poolel asju rohkem veebi kaudu ajama. Töötamise osa olulisi sündmusi teise poolaastasse, mil loodetavasti saame juba päriselt kokku. Alustasime 2. veebruaril, kui veebikonverentsi „Kliinik 2021“ raames oli meil au läbi viia avasessioon töötajate heaolu ja tervise teemal. See on päevakorral olnud pikalt ja muutub järjest oluli-

semaks. Noorematele põlvkondadele enam ei sobi põhimõte, et arst peabki haiglas elama.

Sünnipäeval, 28. veebruaril toimub Tartus ülikooli muuseumis raamatu „Arstide liidu sajand“ esitlus, millest teeme avaliku veebiülekanne. Raamatu autor ja koostaja on meditsiiniajaloolane Ken Kalling. Esimest korda on ühete kaante vahele kokku pandud kogu arstide liidu tegevus sünnist tänapäevani. Lisaks esitletakse sealsamas juubeli postmarki. Iga-aastase eetikakonverentsi oleme toonud sügisest kevadesse. Arstide päevad toimuvad sel aastal 17.–18. septembril Tallinnas. Avasessioon on päevakajaline, pühendatud koroonaviirusele ja COVID-19-le. Novembris korraldab Pärnu Arstide Liit taas-tuskonverentsi.

Mida tooksite väarikale ajaloole tagasi vaadates välja arstide liidu suurimate saavutustena?

Jaan Sütt: Juba see on suur saavutus, et sada aastat tagasi olid meil ärksad arstid, kes löid organisatsiooni, mis ühendab kõiki erinevate põlvkondade arste sõltumata erialast. Sellesse liitu kuuluvad inimesed on seisnud Eesti iseseisvumise ja omariikluse arendamise eest. Juba algusest peale on oluliseks peetud arstide koolitamist, kogemuste jagamist ning ka eesti meditsiini keele säilitamist ja arendamist. Toona oli enamik termineid vene- ja saksakeelsed, praegu on suur kiusatus kasutada inglise keelt. Oleme ajakirja Eesti Arst väljandamisega eesti meditsiini keelele

Jaan Sütt

Katrin Rehema

väga palju rõhku pannud. Veel üks oluline punkt on tervishoiutöötajate esindamine. Arstide liit on ka ametiühing, mis kaitseb arstide huve. Ma arvan, et arstide palgatingimused on praegu üldiselt rahuldavad, arstide väljaränne on pidurdunud, aga palga- ja töötingimuste eest võitlemine jätkub.

Rehema: Me ei nõua ainult arstidele paremaid tingimusi, vaid tahame, et tervishoiu korraldus ja arstiabi läheks Eestis üleüldiselt paremaks. Oleme mitmel korral suutnud kogu tervishoiuvaldkonna ühe mütsi alla saada. Riik ei oleks tervishoiu rahastamise suurendamise otsuseid teinud ilma tervishoiusektori tugeva surveta ning arstide liidul on olnud eestvedaja roll.

Sütt: Mainin veel ära üldise tervishoiupoliitika kujundamise – need tervishoidu puudutavaid otsuseid on vähe, kus arstide liit pole saanud sõna sekka öelda.

Kas ja kuidas on arstide liidu fookus aja jooksul muutunud ja kas see võiks edaspidi kuidagi veel muutuda?

Sütt: Kui sada aastat tagasi oli peamine eesmärk luua arstide liit ning samal ajal üles ehitada noor Eesti Vabariik ja tervishoiusüsteem, siis praegu tegeleme rohkem tervishoiutöötajate töökeskkonna ja ka vaimse tervise teemadega. Mõned probleemid on olnud muutumatud. Näiteks rahvatervise olukord. Ebaravi pakkujadki olid juba siis orbiidil. Arstide liit on pidanud ja peab jätkuvalt nende levitatava väärinfo vastu võitlema. Praegu on päevakorral vaksineerimisega seotud väited.

Rehema: Oleme arendanud töösuhteid nii, et kollektiivleping on muutunud tervishoiusüsteemi osaks. Kui vastata küsimusele, mis peaks edaspidi muutuma, siis me tahaksime, et ei peaks edaspidi sellega nii palju tegelema, vaid

tööandjad ja riik saavad ise aru, et arstidele ja teistele tervishoiutöötajatele on vaja luua tingimused, kus nad saavad rahulikult tervist ohustamata töötada. Siis saaks arstide liit tegeleda rohkem arstikutse arendamise ja eetikaküsimustega.

Sütt: Heameelega tegeleks tõesti rohkem nende asjadega, millest ka patsient kasu saab: täienduskoolitused, kogemuste jagamine, uute ravimeetodite kasutusele võtmine ja ravi kvaliteet.

Nagu mainisite, on üks arstide liidu teema töökoormus. Kas selles osas on COVIDi ajal olnud tagasimineku?

Sütt: Tervishoius on kindlasti valdkondi, kus COVIDi tõttu on töökoormus väga suur. Samas on ka erialasid, mis on osaliselt pausile pandud. On kolleege, kes ei saa sellepärast tööd teha, et nende osakond on ära võetud ja sinna on isoleeritud COVIDi-haiged. Üldine töökoormuse probleem on tööandjatel siiani lahendamata. Meil on väga vähe tugipersonali, kes võiks enamiku praegu arsti õlgadele pandud kohustustest ise ära teha. Arst peaks tegelema ainult nende asjadega, mis nõuavad arstlikke teadmisi.

Rehema: Praegusel ajal saavad kõik aru, et töö tuleb ära teha, tervishoiusüsteem peab vastu pidama ja aitama Eesti koroonakriisist välja. Paljud töötavad viimase piiri peal. Osa ei saa tõesti oma erialast tööd teha, aga väga paljud neist on läinud COVIDi-osakonda appi. Tööjõudu kuskil ülearu ei ole. Me loodame, et kevadel ja suvel jääb COVIDi-patsiente vähemaks, kuid nägime eelmisel aastal, et siis tekkis haiglajuhtidel kiusatus plaaniline töö kiiresti takkajärele ära teha. Inimestelt seitset nahka võtta ei saa! Nad tahavad puhata. On näha, et ollakse nii füüsiliselt kui ka vaimselt väsinud. Kui tahetakse, et töötajad alles jääksid ega hakkaks uuesti laiali jooksmas, siis on vaja esimesel võimalusel neil puhata lasta ja moti-

veerida juba praegu, et näidata riigi ja tööandjate hoolivust. Kahjuks on selleks ja järgmiseks aastaks kollektiivleping alla kirjutamata. Eks see on raha taga, haigekassa eelarve on pingeline. Meie võtame asja mõistlikult ja saame aru, et sel aastal suurt palgahüpet teha ei saa. Samas see üldse ära jätta pole vastuvõetav.

Sütt: Seda olukorda me kindlasti tagasi ei taha, kus igal aastal võtab sadakond arsti terviseametist välja ametit tõendava paberi, et välismaale tööle kandideerida. Oleme kollektiivlepingutega selle protsessi peatanud ja loodame otsustajate arusaamisele, et lepet on tervishoiusüsteemi vaja.

Rehema: 2012. aastal, kui olukord oli kriitiline ja töö peatati, siis ütlesime, et streigi eesmärk on väljarände pidurdamine. Seda oleme suutnud ja pean seda üheks arstide liidu suureks saavutuseks.

Sütt: Kui viimast koalitsioonilepingut lugeda, siis meie jaoks oli seal rõõmusõnum, et 10 aastat oodatud patsiendikindlustus on üks valitsuse prioriteete. Osapooled on detailid läbi vaielnud ja asi on seisnud poliitilise otsustamatuse taga. Sellega koos peaks käima minema ka ravivigade analüüs.

Rääkides muudatustest, väärib märkimist arstide liidu struktuurireform. Elu muutub, inimesed pole enam kindlalt seotud ühe piirkonnaga ja muutub ka meie piirkonnaliitude roll. Üks osa reformist, mis puudutab EALI ja piirkonnaliitude omavahelisi suhteid, on juba läbi arutatud, kuid struktuuri korrastamine jätkub ka järgmistel aastatel.

Rehema: Me ei taha kohapealset tegevust kuidagi pärssida, aga soovime, et omavahelised suhted ja struktuur oleks selge ning toimiv.

Sel aastal on päevakorda tulnud sotsiaalsed tagatised, näiteks arstide nakatumise korral koroonaviirusega. Me oleme tahtnud kollektiiv-

lepingusse sisse saada tagatiseid arstidele, kui nad tööl haigestuvad, töövõime pikaajaliselt kaotavad või kui juhtub kõige halvem ja arst sureb. Seda, et selle töö juures on riskid, teadsime ju ennegi, aga koroonaajal on need eriti teravalt esile tulnud.

Arstide liit on teinud ettepanekuid seoses uue põlvkonna e-tervise infosüsteemi (upTIS) väljatöötamisega. Põhieesmärk on, et süsteem muutuks dokumentide kogust igapäevatoos hästi kasutatavaks andmekoguks. Veel tegeleb arstide liit pädevuse hindamise ning arstietika küsimustega. Näiteks hiljuti lõi arstide liit töörühma patsienditestamendiga tegelemiseks.

Sütt: Lisaks on riik algatanud eriarstiabi ja haiglavõrgu reorganiseerimise. Kaardistatud on praegune Eesti haiglavõrk ja varsti hakatakse tegema ettepanekuid, kus ja millisel tasemel arstiabi antakse. Arstide liit on selles protsessis osaline. Üks oluline teema on ka meie liikmeskonna kasvatamine. Seejuures on meil hea koostöö nooremartide ühenduse ja arstiteadusüliõpilaste seltsiga, kes tänavu samuti juubelit tähistavad.

Miks peaksid arstid kuuluma arstide liitu ja mis ootused teil liikmeskonnale on?

Sütt: Mida rohkem meid on, seda tugevamad oleme, et oma huvide eest seista. Iga arst, kes tunneb end arstina, peaks tundma ka seda, et kuulub meie tsunfti ja on arstide liidu liige. Meie omalt poolt tegeme selle nimel, et arstide liit oleks väärikas organisatsioon, kuhu kuulumine oleks sisemine auasi. Põhjuseid, miks siia kuuluda, on loomulikult veel. Pakume liikmetele soodustusi, vastutuskindlustust, toetame juriidilise nõuga, jagame koolitusstipendiume, anname välja Eesti Arsti, mis jõuab kõigi liikmeteni. Lisaks käegakatsutavale kasule

ei ole vähem tähtis tunne, et me pole omaette nokitsejad, vaid arstid toetavad üksteist, on kollegiaalsus ja tunne, et oled osake millestki suuremast.

Rehema: Arstide liidu liikmeskonnaga võib väga rahul olla, sest meil on erialaselt pädevad ja arstikutse väärikust hoidvad arstid. Meil võiks olla natuke rohkem aktiivseid liikmeid, kes tahavad juhtimises ja töörühmades kaasa lüüa ja rohkem sõna võtta.

Sütt: Võib-olla võiks rohkem sõna võtta ka meedias rahvatervise teemadel, inimesi harida, suunata õigemale tervisekäitumisele ja näidata ise eeskujuna.

Rehema: Kõik ei ole loomu poolest esinejad ja püünele pürgijad. Kahtlemata hindame väga ka arste, kes teevad hästi oma igapäevast arstitööd. Just selle töö järgi hinnatakse arstkonda ja arstide liitu.

Kuidas teie arstide liidu poolt tajute, milline on ühiskonna ootus arstidele, kuidas arste väärtustatakse ja kui tasakaalus see on?

Sütt: Usun, et arst on Eesti ühiskonnas väärikal positsioonil. Eks kõik algab sellest, kuidas me end ise tunneme ja väärtustame. Järjest rohkem tajun ühiskonna toetavat suhtumist. Saadakse aru, et tegeme ennekõike inimeste tervise ja patsientide huvide heaks. Loomulikult pole päris ebarealistlikke ootusi meile mõtet panna. Võib-olla on aeg-ajalt märgata arvamust, et arstid peavad olema ilmeksimatud. Paraku ei ole see võimalik. Arstid on samuti tavalised inimesed ja teevad vigu. Neid ei tehta meelega, aga selleks, et me saaksime head abi anda, on vaja patsientide ja ühiskonna tuge, arusaamist, mida on ja mida pole võimalik teha, ning ausust ja avatud suhtlemist. See omakorda

aitaks arstidel paremini oma vigu analüüsida. Vigadest peaks olema võimalik avatult rääkida ja neist järeldusi teha.

Rehema: Kui aga rääkida materiaalsest väärtustamisest, siis eks me läheneme oma eesmärkidele, aga mitte sellises tempos nagu tahaks.

Sütt: Kui sellest räägime, siis mul on kogu aeg kuklas kummitanud eesmärk, et arsti töötasu peaks olema piisavalt motiveeriv ning arvestades seda suurt tööd, mida tehakse arstiks saamiseks, võiks see olla väärtustatud vähemalt riigi kahekordse keskmise palgaga. Vähemalt! Sest nagu muu elu liigub rohkem tõmbekeskuste poole, nii ka arstid. Eesti meditsiini vaates on suur tõmbekeskus Soome, mille puhul ka kahekordne keskmine palk ei pruugi olla konkurents.

Rehema: Oleme neid asju mõistusega võtnud ja arvestame riigi võimalusi. Suurte hüpote asemel on pidev edenemine ehk olulisemgi.

Sütt: Sellepärast küsimegi kahekordset Eesti keskmist palka, mitte Soome oma.

Rehema: Ootame riigi suhtumise muutust. Kõik teavad, et meditsiin on kallis ja seda võetakse kui kulu, aga iga tervishoidu investeeritud euro toob mitu eurot tagasi. Rahvatervis on hindamatu. Kõik on seotud. Tervishoiukulude osakaalult sisemajanduse koguproduktist sörgime endiselt Euroopa riikide tagumises otsas. See on asi, mida saab riigi poliitikas muutma hakata, aga sellist eesmärki ma ei näe. Plaanitakse üksikuid suuri investeeringuid ja haiglate ehitamist, aga vähemalt sama palju või rohkemgi, kui investeeritakse betooni ja rauda, tuleks investeerida inimestesse, et uhked majad ja aparaadid ei jääks ilma spetsialistideta.